

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту Закону України “Про внесення змін до деяких законів
України щодо порядку перейменування географічних об’єктів Автономної
Республіки Крим та міста Севастополя на період їх тимчасової окупації”

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Прийняття законів України “Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії” та “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки” стало важливим кроком до повернення історичних назв населених пунктів на території України, найменування яких містили символіку комуністичного тоталітарного режиму або російської імперської політики.

Водночас зазначені закони не повною мірою враховували факт тимчасової окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя: передбачені ними процедури перейменування покладали відповідні повноваження на суб’єктів, які в умовах окупації фактично не здійснювали покладених на них Конституцією та законами України повноважень. Крім того, встановлені законами строки перейменування виявилися занадто короткими для їх дотримання, зокрема в умовах воєнного стану.

Унаслідок цього населені пункти Автономної Республіки Крим та міста Севастополя й досі містять назви, що суперечать законодавству України, тоді як дієвий механізм їх перейменування, застосовний в умовах триваючої окупації, відсутній.

Крім цього, стаття 3 Закону України “Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою” прямо передбачає, що державна політика щодо відновлення прав депортованих осіб включає забезпечення права депортованих осіб на повернення історичних назв населених пунктів, перейменованих за часів СРСР у зв’язку зі здійсненням депортації. Однак попри те, що цей закон набрав чинності ще у 2014 році, порядок реалізації зазначеної норми так і не запроваджено.

Також на сьогодні законодавством не закріплений порядок повернення історичних назв іншим географічним об’єктам, які були перейменовані за часів СРСР у зв’язку із здійсненням депортації, так само як і не врегульований порядок повернення історичних назв населеним пунктам з метою відновлення історичної топоніміки корінних народів України.

Тимчасова окупація Автономної Республіки Крим та міста Севастополя не повинна перешкоджати поверненню історичних назв її населених пунктів та інших географічних об’єктів, оскільки це є невід’ємною складовою державної політики деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій.

2. Мета і завдання прийняття законопроекту

Метою законопроекту є встановлення тимчасової процедури перейменування географічних об'єктів Автономної Республіки Крим та міста Севастополя з метою повернення їм історичних назв, яка буде діяти на період тимчасової окупації цих територій, коли уповноважені суб'єкти не здійснюють покладених на них Конституцією та законами України повноважень.

Окремо передбачається тимчасова процедура перейменування географічних об'єктів Автономної Республіки Крим та міста Севастополя на період їх тимчасової окупації задля приведення назв у відповідність до положень законів України “Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії” та “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки”.

3. Загальна характеристика та основні положення проєкту

Проект закону передбачає одночасне внесення змін до законів України “Про порядок вирішення окремих питань адміністративно-територіального устрою України”, “Про географічні назви”, “Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії” та “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки”.

Основні положення:

- Кабінет Міністрів України вважатиметься уповноваженим органом на здійснення або ініціювання перейменування географічних об'єктів Автономної Республіки Крим та міста Севастополя на період їх окупації у разі, якщо уповноважені органи не здійснюють покладених на них Конституцією та законами України повноважень;
- Перейменування може ініціюватись або здійснюватись з метою повернення географічним об'єктам історичних назв, у тому числі тим, які були перейменовані за часів СРСР у зв'язку із здійсненням депортації, з метою відновлення історичної топоніміки корінних народів України, а також у разі, якщо географічні об'єкти містять символіку комуністичного тоталітарного режиму або російської імперської політики;
- Здійснення або ініціювання перейменування географічних об'єктів Автономної Республіки Крим та міста Севастополя на період їх тимчасової окупації відбувається з урахуванням рекомендацій центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу, та за результатами консультацій із представницькими органами корінних народів України;
- Порядок повернення історичних назв географічним об'єктам Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, які містять символіку комуністичного тоталітарного режиму, були перейменовані за часів СРСР у зв'язку із здійсненням депортації у рамках відновлення історичної

топонімії корінних народів України врегульовується Кабінетом Міністрів України. Такі перейменування мають бути здійснені протягом року з моменту набрання законом чинності;

- Перейменування Кабінетом Міністрів України географічних об'єктів (окрім населених пунктів) Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, які містять символіку комуністичного тоталітарного режиму або російської імперської політики, здійснюються після надання відповідного висновку центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері національної пам'яті Українського народу. У разі наявності в назві географічного об'єкту (крім населених пунктів) такої символіки, відповідний висновок має бути наданий протягом 6 місяців з моменту набрання законом чинності;
- У разі ненадання Кабінетом Міністрів України пропозицій Верховній Раді України щодо перейменування населених пунктів Автономної Республіки Крим та міста Севастополя з метою повернення їм історичних назв або перейменування тих, які містять символіку комуністичного тоталітарного режиму або російської імперської політики протягом шести місяців з моменту набрання законом чинності, таке перейменування здійснює Верховна Рада України з урахуванням рекомендацій центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу, за результатами консультацій із представницькими органами корінних народів України.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

Основними нормативно-правовим актом у сфері перейменування населених пунктів та інших географічних об'єктів є Закон України “Про порядок вирішення окремих питань адміністративно-територіального устрою України” та Закон України “Про географічні об'єкти”, у той час як Закони України “Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії” та “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки” закріплюють окремі особливості перейменування тих географічних об'єктів, які містять символіку комуністичного тоталітарного режиму або російської імперської політики.

Законопроект пропонує відповідні зміни до кожного із зазначених законів.

Окремі положення щодо перейменування закріплені в Законі України “Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою” та Законі України “Про корінні народи України”, практичну реалізацію яких прагнуть забезпечити цей проект закону.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Прийняття проекту Закону не потребуватиме додаткових витрат з Державного бюджету України. Реалізація Кабінетом Міністрів України та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу, закріплених за ними повноважень здійснюватиметься в межах бюджетного фінансування, передбаченого на їх діяльність.

6. Прогноз соціально-економічних, правових та інших наслідків прийняття законопроекту

Прийняття проекту Закону матиме значні позитивні соціально-економічні та інші наслідки, зокрема:

- сприятиме поверненню історичних назв географічним об'єктам Автономної Республіки Крим та міста Севастополя та припиненню використання найменувань, які містять символіку комуністичного тоталітарного режиму чи російської імперської політики або є наслідком депортації народів за часів СРСР, а також у рамках відновлення історичної топоніміки корінних народів України;
- зміцнить суспільний спротив незаконним спробам держави-агресора легітимізувати незаконне захоплення Автономної Республіки Крим та міста Севастополя;
- посилить готовність України до деокупації півострова та відобразить послідовність реінтеграційних дій державних органів України щодо населення і території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя;
- стане важливим сигналом для міжнародного співтовариства послідовності державної політики України, спрямованої на захист власної історії та культури, прав та інтересів корінних народів України, а також про незмінну готовність до деокупації та реінтеграції півострова і його населення, які не можуть бути предметом міжнародних перемовин на шкоду територіальній цілісності України.

Народні депутати України

